

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE—DOCTRINA—JURISPRUDENȚA—ECONOMIE POLITICĂ

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ SUB CONDUCEREA D-lor

C. G. DISSESCU

V. ATHANASOVICI, PAUL NEGULESCU, DEM. NEGULESCU, ALEX. CERBAN, G. MEITANI.

H. POLIZU-MICSUNESTI, C. HAGI-THEODORAKY

SILIU RĂDULESCU
SECRETAR DE REDACȚIE

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
3, STRADELA SF. SPIRIDON, 3

B. P. RĂDULESCU
REDACTOR-ADMINISTRATOR

Ilean I. Rădulescu. — *Probele indiciale și metodele științifice aplicate în procesul penal.*

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ. — *Curtea de apel din Galați Secția I.* — Inchiriere. — Raporturi dintre proprietari și chiriași. — Comisii arbitrale. — Grade de jurisdicție (Victoria Nenovici cu Mendel Solomon).

Tribunalul Iași, Secția I. — Văduvă săracă. — Dreptul la succesiunea bărbatului. (Agleia Gratoschi cu Colonel Const. Vrabie). Observație de D. Alexandrescu.

JURISPRUDENȚA STRAINĂ. — Casația franceză. — Dotă. — Inalienabilitate. — Instituție contractuală. — Inalienabilitate. Orarul Judecătoresc.

Probele indiciale și metodele științifice aplicate în procesul penal

Principiul dominant în teoria probelor e că acel care atribuie o faptă contrarie legii penale în sarcina unui individ, trebuie să dovedească această faptă. Dacă proba este incompletă sau insuficientă ca să stabilească în mod cert vinovăția, această indoială profită inculpatului. Atât timp cât faptul nu e bine demonstrat, cel inculpat profită de o prezumpție de inocență și el va fi achitat. Acest principiu garantează libertatea individuală și evită erorile judiciare, căci „e preferabil să fie achitat un vinovat decât să fie condamnat un inocent». Dar dacă condamnarea unui nevinovat poate fi considerată ca o adevărată crimă socială, achitarea unui vinovat este totuși dăunătoare, căci constituie un element de tulburare socială, încurajare de a face rău, un pericol social. Deci o soluțiune trebuie găsită pentru a respecta aceste două interese, libertatea individuală și interesul social. Această soluționare depinde de o bună organizare a organelor însărcinate cu constatarea infracțiunilor, cu descoperirea autorilor lor și cu adunarea și administrarea probelor pentru demonstrarea adevărului. Adevărul în procesul penal constă în stabilirea și dovedirea unui delict în sarcina unui inculpat, în demonstrarea culpabilității acestuia. Atât timp cât faptul delictos nu e dovedit în mod cert și apreciat

de instanța represivă, el nu constituie decât o simplă bănuială. Rolul deci al părții care urmărește e de-a transforma această bănuială într-o certitudine, convingând pe judecători de vinovăția inculpatului. Partea urmăritoare trebuie să mai stabilească însă pe lângă imputabilitatea agentului și o culpă din partea sa.

Intr'adevăr, în concepțiunea modernă a dreptului penal, nu e suficient, dupe ce s'a constatat faptul ilicit, să-l demonstrezi și să-l pui în sarcina agentului care l'a comis, dar mai trebuie ca pedeapsa să fie exersată, ca agentul să fi comis o culpă. Proba penală are deci două obiecte: ea trebuie mai întâiu să stabilească imputabilitatea, adică raportul de cauzalitate între actul comis și agent, și în al doilea rând să demonstreze culpabilitatea agentului arătând că a comis o greșală sau culpă. De aci rezultă că proba penală prezintă două aspecte: un aspect obiectiv, atunci când se demonstrează acel raport de cauzalitate între faptul comis și agent, adică imputabilitatea, și un aspect subiectiv când judecătorul examinează existența culpei. Proba în materie penală e mult mai grea de administrat decât în materie civilă. Regimul normal al probelor în procesul civil, e regimul probelor deja constituite. Procesul penal pune față în față doi adversari: infractorul și societatea. Interesul infractorului e de a ascunde și deturna probele în scop de a evita sancțiunea penală care'l amenință. Societatea însă pentru a stabili un echilibru în această lupta de interese contrarii, pune la dispoziția justiției penale mijloace de investigație și procedee de administrarea probelor. În mod excepțional sunt cazuri când proba în procesul penal e ușoară de administrat, cazul mărturisirii inculpatului, care e la „probatio probatissima», și cazul flagrantului delict care nu e altceva decât o mărturisire indirectă.

Probele judiciare în materie penală sunt:

1. Mărturisirea inculpatului.
2. Proba scrisă.
3. Proba testimonială
4. Proba indicială.

Marturisirea inculpatului nu trebuie considerată întotdeauna ca o probă absolută. Sunt unele cazuri când cel inculpat, deși străin de actul ce i se impută, mărturisește a fi el autorul din motive sentimentale sau de onoare, de exemplu, pentru a evita altor persoane suferințele închisoarei sau rușinea condamnării ¹⁾ Proba scrisă care e o probă preconstituită e rar administrată în materie penală; se întâlnește în cazul anumitor contravențiuni și delictelor care sunt constatate prin procese-verbale și care, în afară de câteva excepții enumerate de lege, nu fac dovadă, când o probă contrarie convinge pe judecător. Proba testimonială este proba normală și cea mai întrebuintată în procesul penal. În fine proba indicială, adică proba ce se stabilește prin constatarea însăși a faptelor. Grație diferitelor metode științifice, această probă a luat o dezvoltare considerabilă în ultimul timp. Deasemenea metode științifice vin să înlăture cât mai mult posibil erorile ce pot avea loc din cauza probei testimoniale. Ne propunem să arătăm în acest articol cum s'a ajuns la o metodă de obiectivizare a probei testimoniale și-a indica în linii generale probele indiciale în procesul penal, precum și importanța deosebită ce-au căpătat aceste probe în descoperirea adevărului penal, grație metodelor științifice ce concură în acest scop.

* * *

Proba cu martori constă în povestirea unui fapt de către o anumită persoană care a văzut sau auzit ceea ce afirmă. Această mărturie este rezultatul unor operațiuni psihice complexe: senzație, percepere, memorie și în fine imaginație. Fiecare din stadiile acestui proces psihologic concură la deformarea faptului, dând astfel naștere la o întreagă serie de erori judiciare. Martorul nu va ști care senzații trebuie să și le fixeze în memoria sa, pentru ca apoi să le reproducă înaintea justiției, căci atențiunea sa nu va putea mai dinainte discerne care sunt acelea care vor putea interesa pe judecător, și care nu. Emoțiunea și frica sunt factori cari adesea determină o alterare în înregistrarea senzațiilor și care dau naștere la o diferențiere între faptul petrecut și imaginea transmisă. Odată imaginea formată, ea vine să se fixeze în memorie. Dar și aci ea este supusă unor alte deformări datorite unor imagini pe cari memoria le înregistrează, și în special în cazul când ea este exprimată în exterior în repetate rânduri, pentru a fi adusă la cunoștința altor persoane. Dar chiar când ea nu este exprimată, imaginea primă va suferi schimbări printr'un concurs al asociațiunilor de idei și al

imaginației. Imaginarea astfel formată și conservată de memorie, va trebui să fie exteriorizată pentru a lua forma unei depoziii judiciare. Această exteriorizare va fi în generalitatea cazurilor diferită de reprezentarea psihică pe care martorul și-a făcut-o, datorită sau exagerării, sau neclarității celor exprimate în raport cu cele fixate de memorie. Mergând mai departe, o altă transformare vine să altereze datele exprimate de martor. Depozițiunea acestuia trebuie să fie tradusă în scris. Ori, cel însărcinat cu o asemenea redactare va substitui în parte imaginile martorilor ideile ce și-a făcut-o el de cele expuse. În cazul când mai multe persoane au fost martori, aceluiaș fapt, alterarea realității va fi și mai accentuată, căci toate reprezentările vor tinde spre o concepție comună. Toate aceste considerente sunt constatate în cazul unei mărturii sincere, făcută cu bună credință.

Sunt însă cazuri când depoziția martorului e complet falsă, fie datorită unor cazuri patologice, fie datorită altor împrejurări. Printre cauzele patologice se semnalează isteria, mythromania, sugestia ¹⁾ Alte motive care pot da naștere la o mărturie mincinoasă ar putea fi afecțiunea, interesul, teama, răzbunarea sau chiar simpla vanitate.

Importante studii au fost făcute de câțiva ani cu ajutorul metodei experimentale în scopul de a stabili o limită ce trebuie acordată valorii probei cu martori. Astfel s'a ajuns să se creeze o știință psihologică a mărturiei testimoniale. Importanța acestei psihologii testimoniale a fost recunoscută de Uniunea internațională de Drept Penal ce-a avut loc la Bruxelles în 1910. Iată în general concluziunile la cari s'a ajuns: Exactitatea absolută a povestirii făcută de martori în raport cu faptul întâmplat nu poate fi decât o excepție. Mărturia sinceră poate să conțină erori provenind din diferite transformări, falsificări inconștiente care sunt considerate de martori ca amintiri cu totul exacte. Fidelitatea mărturiei se micșorează proporțional cu timpul trecut între imaginea primă ce s'a fixat în memorie și exprimarea ei pentru a forma depoziția. Erorile sunt mult mai numeroase când mărturia are loc printr'un interogatoriu decât printr'o povestire spontană. În cazul mărturiei colective, trebuie să se ție seama de marea influență a psihologiei particulare a mulțimei. La copii fidelitatea depoziției e redusă la minimum din cauza influenței pe care sugestia și autosugestia le exercită asupra lor. Sunt unii martori cari sunt victimele anumitor tulburării, a memoriei și-a conștiinței. ²⁾ Martorii nu trebuie să depună prin forma interogatorului; ei tre-

¹⁾ Vezi asemenea cazuri în lucrarea a lui Guilhaumet: «Comment se font les erreurs judiciales».

¹⁾ Vezi lucrarea d-lui Guilhaumet citată mai sus.

²⁾ Vidal, „Curs de Droit criminel”, pagina 860.

bue să fie ascultați, iar nu interogați, După ce povestirea faptelor va fi terminată, numai atunci li se vor putea pune diferite chestiuni pentru a complectea și preciza cele spuse de ei, sau a verifica sinceritatea lor. Există o metodă tehnică a interogatorului relativ la audierea martorilor, sau la chestionarea inculpatului.

Dar pentru ca magistratul instructor să dobândească o cât mai exactă mărturie, el va trebui s'o controleze prin anumite circumstanțe de fapt, care pot indica sinceritatea sau falșitatea celor relatate. Ori, proba indicială este un mijoc eficace pentru a dobândi aceasta. Proba testimonială concordând în acelaș sens cu proba indicială, adevărul penal va fi stabilit, inculpatul va suferi pedeapsa, iar societatea va fi protejată.

* * *

Mărturisirea inculpatui, proba scrisă și testimonială sunt probe directe și subiective. Directe, căci adevărul se stabilește din ceea ce este declarat magistratului instructor sau din actul ce li este prezentat, fără nici-un efort de raționament. Dar aceste probe presupun sinceritatea și buna credință a depozantului, deci iată necesitatea unui examen subiectiv al acestuia, în scop de a cerceta exactitatea afirmațiilor lui. Proba indicială este contrariu, o probă indirectă și obiectivă. Punctul de plecare aci este un fapt care e stabilit, și plecând dela acest fapt, prin metoda inducțiunii, se ajunge la faptul necunoscut. Aceste probe mai sunt numite și circumstanțiale «fiindcă se bazează pe un raport ce poate exista între anumite fapte determinate deja, anumite circumstanțe constatate, și alte fapte sau circumstanțe cari trebuiesc stabilite». Ele constau în a aduna și interpreta toate circumstanțele de fapt cari prin raport la delict pot conduce la descoperirea adevărului. Intre anumite fapte, anumite circumstanțe constatate și delictul comis care trebuie stabilit, există un raport logic. Aci, acel proces subiectiv de cercetarea afirmațiilor expuse nu există, căci „faptele nu mint niciodată». Proba testimonială sau mărturisirea inculpatului sunt probe directe. Proba indicială nu aduce convingerea judecătorului decât printr'un inconjur, prin judecată, este deci o probă indirectă. Cele dintâi stabilesc în mod direct existența faptului delictos, pe când proba indicială nu conduce imediat la descoperirea adevărului; ele trebuiesc supuse la o sumă de cercetări, comparațiuni, analize, etc..

Codul nostru de procedură penală nu face nici-o distincțiune și nu stabilește nici-o ierarhie între probele directe, și cele indirecte. Intr'adevăr, art. 366 par. 5, spune: «legea nu zice juraților: luați drept adevărat vezi ce fapt este mărturisit de atâți mar-

torii; nu le zice nici aceasta: considerați ca neindestulătoare orice probă care nu va consta în cutare proces-verbal, în cutare acte, în mărturiile atâtor martori, sau în atâtea indicii. Legea face juraților numai această întrebare, care cuprinde toată măsura datorii lor: Aveți intimă convingere?» Deci proba testimonială este pusă pe acelaș plan cu proba indicială, fără ca una din ele să primordieze pe cealaltă. Rezultă așa dar că proba prin indicii va putea fi administrată și supusă înaintea jurisdicțiunilor penale ori decâteori proba testimonială va fi admisă. Totuși nu trebuie să uităm că proba testimonială este proba de drept comun în materie penală. Legea de procedură a stabilit câteva excepții dela regula de mai sus. Sunt anumite cazuri enumerate în mod expres când procesul-verbal dresat de anumiți ofițeri de poliție judiciară și constatând anumite infracțiuni, prezintă un caracter cu totul privilegiat. Acest proces-verbal nu va putea fi combătut prin nici-un mijloc de probă, prin nici-un indiciu, și toate mărturiile pe care el le conține relativ la infracțiunea comisă nu vor putea fi înlăturate decât prin înscrierea în falș (Art. 152, al. 2 din cod. pr. pen.). A doua categorie de procese-verbale sunt acelea care au forță probantă până la proba contrarie. În conformitate cu art. 154 al. 3, proba contrarie nu va putea fi administrată decât cu ajutorul probei testimoniale sau scrise. Deci, iată excepțiuni când proba indicială nu este admisă.

Art. 366 din codul de procedură penală stabilește sistemul probelor de convingere, și deși el se adresează numai juraților, regula intimei convingeri se aplică la toate tribunalele de represiune, cu diferența că judecătorii pe profesiune trebuie să motiveze convingerea lor, condițiune ce nu e cerută juraților. Legea nu fixează mai dinainte ce probă va fi admisă sau forța probantă a fiecăreia din ele, judecătorii vor aprecia după convingerea lor intimă. Am văzut că în art. 366 legiuitorul se servește de cuvântul indicii. Judecătorul înaintea unor circumstanțe de fapt constatate de el personal sau raportate lui, conchide printr'un raționament de judecată la o probabilitate de culpabilitate sau nevinovăție a inculpatului, probabilitate suficientă să determine în mod liber convingerea sa intimă.

Probele indiciale capătă o importanță deosebită spre sfârșitul secolului al 19-lea. Am văzut că proba testimonială este o probă subiectivă. Ea prezintă multe lacune și poate da naștere la multe erori judiciare. Progresul științific însă, grație metodelor experimentale caută astăzi să obiectivizeze declarațiunile martorilor, comparând aceste declarațiuni cu circumstanțele exterioare ale faptului. Proba indicială însă are la baza sa fapte și fenomene cari se pot interpreta prin

inducțiune, analiză, operațiuni cari constituiesc procede științifice pentru descoperirea adevărului.

Antropometria, identificarea recidiviștilor, identificarea celor arestați în scop de a stabili culpabilitatea lor, dovedirea materialității și a epocii comiterii infracțiunii, obiectivizarea probei testimoniale, toate acestea nu sunt decât aplicațiuni ale probei indiciale.

Pentru ca cel vinovat de un act făptuit contra dispozițiilor legii penale să fie pedepsit, trebuie mai întâiu ca infracțiunea să fie constatată, caracterul ei să fie bine determinat și faptul comis să intre într-una din formulele legii, mai trebuie apoi ca cel bănuit să fie identificat, adică să se stabilească că el este autorul infracțiunii comise. Această chestiune prezintă o deosebită importanță în materie de recidivă pentru a putea determina antecedentele delicioase ale infractorului de obicei. Infine, trebuie să se mai stabilească imputabilitatea și culpabilitatea agentului. Toate aceste chestiuni sunt rezolvate într-o anumită măsură de proba indicială.

Ioan I. Rădulescu
Avocat. — Paris

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

CURTEA DE APEL DIN GALAȚI

SECȚIA I

Audiența dela 17 Decembrie 1920

Președenția d-lui Eug. Bonachi prim-președinte

Victoria Nenovici cu Mendel Solomon.

INCHIRIERE. — RAPORTURI DINTRE PROPRIETARI ȘI CHIRIAȘI. — COMISII ARBITRALE. — GRADE DE JURISDICȚIE. — PRINCIPIUL CELOR 2 GRADE DE JURISDICȚIUNE.

În materie de închiriere, dacă tribunalul ca instanță de recurs, găsește că comisia arbitrală a judecat fără competență, cu exces de putere, violare de lege sau vădită eroare de fapt, în acest caz, evocând fondul, afacerea este din nou judecată de tribunal în ultimă instanță sau numai ca primă instanță conform competenței sale.

Curtea,

Având în vedere incidentul de inadmisibilitatea a apelului, ridicat de intimatul M. Solomon.

Având în vedere că conform dispozițiilor art. 24 din decretul-lege No. 1420 / 1920, pentru regularea raporturilor dintre proprietari și chiriași, în caz de recurs în privința hotărârii pronunțată de comisiunea de arbitri, dacă tribunalul găsește întemeiate motivele de recurs, evocă întreaga afacere, judecând-o în primă sau ultimă instanță, după competența sa.

Că, potrivit acestui text de lege, sentința prin care

tribunalul Brăila, S. I, după ce găsește întemeiat motivul de violare a legii, invocat de recurentul M. Solomon, judecă și respinge în fond ca neîntemeiată cererea făcută de proprietara Victoria Nenovici de a i se acorda o sporire mai mare de chirie de câtăcea fixată de lege și anume de a i se spori chiria de la 3000 anual la lei 14000 anual, n'a putut fi dată după regulile de competență, stabilite de procedura civilă, de cât în primă instanță, și deci este supusă apelului;

Că, menționatul text de lege este prea clar și precis pentru a fi considerat ca o inadvertență a legiuitorului, întemeindu-se o asemenea presupunere numai pe considerația că altfel s'ar stabili trei grade de jurisdicție, în contradicție cu principiul consacrat de procedura noastră civilă, cum că nu sunt de cât două grade de jurisdicție.

Considerând că principiul celor două grade de jurisdicție a fost în adevăr admis de legea noastră de procedură, dar numai ca o regulă generală, dar nici decum ca un principiu absolut, dovadă că s'a derogat foarte adesea dela regula stabilită, de pildă prin diferite legi cari au redus jurisdicția la un singur grad;

Că, așa fiind, decretul-lege care regulează raporturile dintre proprietari și chiriași, a putut foarte bine fără a se lovi de nici-un principiu intangibil să stabilească o procedură specială, după care comisia arbitrală judecă ca primă și ultimă instanță, dând hotărâri definitive și executorii, supuse doar cenzurii tribunalului, ca instanță de recurs, iar dacă tribunalul găsește ca comisia arbitrală a judecat fără competență, cu exces de putere, violare de lege, sau vădite erori de fapt, atunci toată hotărârea cade, și atunci afacerea este judecată din nou de tribunal în ultimă instanță sau numai ca primă instanță conform competenței sale.

Că, în mod greșit se susține că tribunalul s'ar fi mărginit a casa hotărârea comisiei arbitrale fără însă a evoca fondul, de oarece rezultă din sentința tribunalului, că după ce a constatat o violare de lege din partea comisiei arbitrale, a respins cererea de sporire făcută de Victoria Nenovici pe motiv că nu fusese precedată de o notificare cu sporire, deci a judecat și s'a pronunțat în fond;

Că, astfel, dacă tribunalul s'ar fi mărginit a casa hotărârea comisiei arbitrale, fără a merge mai departe și a evoca fondul afacerii, această împrejurare departe de a fi o cauză de inadmisibilitate a apelului, ar constitui dimpotrivă un motiv de apel, pentru ca curtea să facă ceiace a omis să facă tribunalul.

Că dar incidentul ne fiind întemeiat, urmează a se respinge.

Semnați: Eug. Bonachi, Ion Ianculescu, Gh. Petrescu-Dâmbovița

Opiniune

Subsemnații Xenofon Andronescu și N. Jac. Constantinescu, suntem de părere a se admite incidentul pentru următoarele motive:

Având în vedere că prin art. 14 din decretul-lege 1420 din 2 Aprilie 1920, s'a instituit pe lângă fiecare judecătoreie de ocol câte o instanță specială și facultativă pentru părți, numită comisiune arbitrală, creată spre a judeca cu mai multă echitate de cât instanțele ordinare și în spirit de împăciuire și de echitate, contribuind astfel la armonia socială prin buna înțelegere între părți.

Având în vedere că din întreaga economie a legii și a modului de organizare a acestei instanțe, rezultă că ideea legiuitorului a fost ca această comisiune compusă dintr'un magistrat și câte un reprezentant al proprietarilor și al chiriașilor, să fie o instanță de primul și ultimul grad, hotărârile sale date contradictoriu fiind definitive și executorii, iar cele date în lipsă putând fi atacate cu opoziție în termen de 5 zile de la comunicare (art. 21, 23);

Că, aceasta a fost intenția legiuitorului, mai rezultă și din faptul că el nu vorbește nimic de instanța de apel, iar prin art. 19, competența acestor comisiuni a fost limitată la simple chestiuni de fapt, cum ar fi sporul chiriei enorme, constatarea numărului camerilor disponibile, etc. și dacă înaintea comisiunilor s'ar contesta însuși dreptul părților, comisia trimete pe părți conform art. 25 înaintea instanțelor competente, după valoarea locativă anuală;

Considerând dar că acesta fiind spiritul decretului-lege, urmează a decide că legiuitorul a voit să facă în această materie o singură instanță de fond, ale cărei decizii executorii și definitive nu sunt supuse decât recursului la tribunal, pentru incompetență, exces de putere, violare de lege sau vădită eroare de fapt, iar ultima dispoziție a art. 24, după care tribunalul casând, judecă afacerea în fond, în prima sau ultimă instanță, după competența sa, nu poate avea altă explicație de cât că este datorită unei inadvertențe a legiuitorului.

Considerând, în adevăr, că este greu de admis ca legiuitorul care a fost preocupat de dorința de a se da părților în această materie o judecată sumară și expeditivă, mergând până acolo în cât a creat o instanță excepțională care să judece după normele legii proprietarilor, cu termen de judecată nu mai mare de 5 zile (art. 21), cu recurs la tribunal în termen asemenea de 5 zile dela pronunțare, iar tribunalul fiind ținut să se pronunțe în termen de 30 zile (art. 24), să fi lăsat tot el deschisă calea apelului la Curte, și de recurs la Curtea de casație, pentru simple chestiuni de fapt și de apreciere, care au fost

date în competența comisiunilor arbitrale, ceiace ar fi cu totul contrar scopului urmărit de legiuitor care a fost echitatea.

Considerând, în afară de aceasta, că este de principiu în legislațiunea noastră că toate jurisdicțiunile sunt grupate două câte două, astfel ca să poată fi două grade de jurisdicție și niciodată mai multe, în cât și din acest punct de vedere, nu este de admis că atunci când legiuitorul ar fi voit să aducă o derogare atât de exorbitantă la regulile generale, să nu o fi spus printr'un text categoric al legii.

Că, așa fiind, urmează a decide conform art. 24 al. 1 a spiritului legii că hotărârile comisiunii de arbitri sunt definitive și executive, supuse numai recursului la tribunal și ale cărui sentințe date în urma casării și judecării în fond a afacerii, nu mai pot fi atacate cu apel la Curte.

Căci nu este de admis ca legiuitorul care a prevăzut termene scurte de judecată atât la comisiunea de arbitri cât și în apel la tribunal, să fi înțeles că aceste afaceri mergând cu apel la Curte, ca a treia instanță de fond, ea să judece în fond ca comisie de arbitri și cu termene după dreptul comun, fără ca legiuitorul să fi arătat însă care e termenul de apel sau acel de recurs, timbrul, etc. și că așa este mai rezultă și din împrejurarea, că decretul-lege nu determină suma de la care începe competența trib. când judecă ca primă instanță și când poate comisiunea arbitrală să și decline competența față de art. 14 din decret.

Considerând că dacă s'ar admite că comisiunea arbitrală are competență nelimitată și că hotărârea tribunalului prin care casând evoacă fondul, e supusă apelului la Curte, care judecă încă odată în fond, și apoi recursului în casație, indiferent pentru motivele pentru cari s'a casat decizia arbitrală, pe lângă că aceasta nu e prevăzută de decretul-lege, dar a fi a se lua textul art. 24 al. 2 în litera lui, fără a se ținea seamă de spiritul și intențiunea legiuitorului care este cu totul alta, iar dacă din contră am admite că competența comisiunilor de arbitri este limitată după distincția art. 106 și 107 legea judecătoriilor de ocoale, adică numai până la 1500 lei valoarea locativă anuală și că apelul la Curte și recursul în casație este inadmisibil când comisiunea arbitrală a judecat în limita competenței sale, iar tribunalul a casat pentru alte motive decât incompetența „ratione materiae”, prin această interpretare ar fi a căuta numai o soluție și aplicațiuni antinomice dintre al. 1 și al. 2 al art. 24.

Pentru aceste motive, suntem de părere a se respinge ca inadmisibil apelul

Semnați: Xenofon Andronescu, N. Jac. Constantinescu.

TRIBUNALUL JUDEȚULUI IAȘI

SECȚIA I

Audiența dela 10 Noembrie 1920

Președinția d-lui Lupu G. C-tin, judecător de ședință

Aglăia Gratoschi cu Colonel Const. Vrabie

VĂDUVĂ SĂRACĂ. — DREPTUL EI LA SUCCESIUNEA BĂRBATULUI ÎN CONCURENȚĂ CU COPIII ACESTUIA. — PORȚIUNE VIRILĂ ÎN UZUFRACT, ART. 684 C. CIVIL.

VĂDUVĂ SĂRACĂ. — STARE DE SĂRĂCIE A VĂDUVEI. — RELATIVĂ FATĂ DE AVEREA BĂRBATULUI. — ART. 685 C. CIVIL.

VĂDUVĂ SĂRACĂ. — CAZUL CÂND EXISTĂ UN SINGUR DESCENDENT AL BĂRBATULUI.

VĂDUVĂ SĂRACĂ. — CAZUL CÂND EXISTĂ MAI MULȚI DESCENDENȚI MINORI, CARI DEVIN MAJORI ÎN MOD SUCCESIV.

VĂDUVĂ SĂRACĂ. — MODUL DE CALCULARE AL DREPTULUI DE UZUFRACT AL VĂDUVEI SĂRACE ÎN AȘEMENEA CAZ. — ART. 684 C. CIVIL

1° După art. 684 din codul civil, când bărbatul moare și văduva sa nu are avere, dânsa ia o porțiune virilă în uzufruct din succesiunea acestui din urmă, dacă el lasă descendenți.

2° Starea de sărăcie a văduvei fiind relativă față de averea lăsată de bărbat, de aici rezultă că o văduvă care are o avere oarecare, poate fi considerată ca săracă față de averea bărbatului.

3° În caz când defunctul a lăsat cinci copii, ca în speță, văduva lui ia o parte virilă în uzufruct, care se exercită asupra porțiunii virile de o șășime din întreaga avere rămasă dela bărbat.

4° De câteori văduva săracă are uzufructul legal al averii minorilor săi copii, și nu există decât un singur copil, uzufructul văduvei statornicit de art. 684 c. civil, începe la încetarea uzufructului legal, legea nespunând nici-un cuvânt pentru cazul când defunctul lasă mai mulți descendenți minori, cari devin majori în mod succesiv.

5° Scopul legii fiind însă de a înlătura concursul între cele două uzufructuri legale de naturi deosebite, de aci rezultă că, atunci când există mai mulți descendenți minori, cari devin majori rând pe rând, dreptul de uzufruct al mamei, izvorit din calitatea sa de văduvă săracă, începe a se exercita dela epoca încetării uzufructului legal, pe care văduva în calitate de mamă, îl are asupra averii copilului celui mai mare, mărindu-se în mod succesiv, așa că la încetarea

uzufructului legal asupra averii copilului celui mai mic, dreptul de uzufruct ce ea are în baza art. 684 c. civl., se exercită în întregimea lui.

Tribunalul,

No. 262.—Asupra acțiunii de față introdusă cu petițiunea înreg. la No. 1641 | 919, de Aglae L. Gatoschi văduvă cu domiciliul ales în acest proces la d-l avocat Lascăr Antoniu, Str. Anastasie Panu No. 20, contra Colonelului Constantin Vrabie din Iași, Str. Ralet No. 7, în calitate de tutoare ad-hoc al minorilor rămași pe urma defunctului său soț Leonida Gatoschi, pentru ca, în conformitate cu dispozițiunile art. 684 c. civ., în calitatea sa de văduvă legitimă, fără dotă și fără avere parafernala producătoare de venit, să i se recunoască dreptul la o porțiune virilă în uzufruct asupra unei a șasea parte din întreaga avere rămasă pe urma defunctului său soț.

Având în vedere că, în fapt, se constată următoarele: În anul 1918, Februarie 28, murind Leonida Gatoschi, pe urma sa rămâne ca moștenitori cinci copii minori și anume: Dimitrie, Georgeta, George Constantin și Aglaia, precum și soția sa Aglaia L. Gatoschi, iar ca avere trei imobile consistând în două moșii aflătoare în jud. Iași, o casă situată în orașul Iași, precum și diverse efecte, avere ce se vede indicată în testamentul mistic lăsat de defunct și desohis de Trib. Iași S. III, în ziua de 14 Martie 1918.

Având în vedere că, asupra acestei averi rămasă dela numitul defunct, reclamanta cere ca, în calitatea sa de văduvă săracă, să i se recunoască dreptul la o porțiune virilă de a șasea parte în uzufruct.

Având în vedere, ca în conformitate cu dispozițiunile art. 684 c. civ., atunci când bărbatul moare și văduva sa n'are avere, dânsa ia o porțiune virilă în uzufruct din succesiunea bărbatului, dacă acesta are descendenți.

Că, astfel fiind, pentru a i se recunoaște cererea reclamantei, urmează a examina dacă, în fapt, dânsa întrunește condițiunile impuse prin sus citatul text.

Având în vedere că, la încetarea din viață a soțului său, reclamanta avea calitatea de soție legitimă nedespărțită.

Că, în ce privește situația ei materială, ea neavând altă avere decât suma de 50000 lei lăsată de defunctul ei soț prin testament, față de averea rămasă pe urma defunctului care se evaluează la aproximativ trei milioane lei, apreciind, constată că reclamanta are în mod relativ calitatea de văduvă fără avere.

Că, astfel fiind, reclamanta întrunind condițiunile cerute de art. 684 c. civ, urmează a i se recunoaște dreptul de succesiune pretins;

Având în vedere că reclamanta, în exercitarea acestui

drept, venind în concurs cu cinci copii ai defunctului urmează că dreptul său de succesiune, în conf. cu sus citatul text, să fie în uzufruct și să poarte asupra unei porțiuni virile de șesime din întreaga avere rămasă.

În ce privește epoca la care acest drept al reclamantei urmează să înceapă a se exercita.

Având în vedere că reclamanta, în calitatea sa de tutrice legală, are în conf. cu disp. art. 338 c. civ. asupra porțiunii fiecărui copil un drept de uzufruct legal până la ajungerea fiecărui copil la vârsta de 20 ani.

Că, legiuitorul prin art. 684 al. 2 c. civ., edictează epoca începerii acestui uzufruct al văduvei sărace, și anume: la epoca încetării uzufructului legal, dar numai pentru ipoteza când bărbatul murind, lasă un singur descendent, fără a spune vre-un cuvânt pentru cazul când defunctul lasă mai mulți descendenți minori cari devin majori în mod succesiv;

Având în vedere că din interpretarea acestui text rezultă că, ceea ce l'a călăuzit pe legiuitor în fixarea începerii acestui uzufruct la epoca încetării uzufructului legal, este de a evita concursul între aceste două uzufructuri de deosebite naturi, supra aceleiași averi;

Că, dacă aceasta a fost intențiunea legiuitorului, pentru a putea fi respectată și în cazul când sunt mai mulți descendenți care devin majori în mod succesiv, precum se prezintă în speță de față, urmează ca acest drept de uzufruct al mamei din calitatea sa de văduvă săracă să înceapă a se exercita cu începerea dela epoca încetării uzufructului legal, pe care dinșu îl are asupra averii copilului celui mai mare, mărindu-se succesiv, astfel în cât la încetarea uzufructului legal al reclamantei asupra averii copilului celui mai mic, dreptul său de uzufruct ce-l are din calitatea sa de văduvă săracă să se exercite în întregime.

Pentru aceste motive, redactate de d-l judecător de ședință Lupu G. C-tin, admite acțiunea, etc.

Semnați: C. G. Lupu, Vladimir Gavrillescu

Observație. — Interesanta și importanta sentință a Trib. Iași, S. I-a, ce publicăm astăzi, este relativă la interpretarea art. 684 din codul civil, a cărui origină se găsește atât în dreptul nostru anterior, cât și în Authentica Proeterea, Cod. Unde vir et uxor, 6.18 ¹⁾

Tribunalul pune, cu drept cuvânt, în principiu că starea de sărăcie a femeii fiind relativă, se apreciază în mod suveran de instanțele de fond, în raport cu averea rămasă dela bărbat; așa că o femeie ar putea fi socotită săracă cu toate că ar avea avere perso-

1) Vezi în privința istoricului acestui text, tom. III, partea II Coment. noastre, p. 197 urm.

nală, fie dotală, fie parafernala, pentru că moartea nu trebuie să aducă nici-o schimbare în poziția socială a soției, care a avut nenorocirea să piardă pe tovarășul vieții sale ¹⁾.

Dreptul ce văduva săracă are în averea bărbatului ei defunct este un adevărat drept de succesiune, însă anormală și neregulată. Acest lucru nu se mai contestă astăzi, deși a fost contestat uneori. Femeia nu are însă sezina și nu este rezervatară ²⁾. „Soțul nu are niciun drept la o parte legitimă din averea celuilalt soț», zice art. 796 din codul austriac. „Ein Ehegatte hat zsvor kein Recht auf einen Pflichttheil» ³⁾ care este însă partea văduvei sărace atunci când ea vine la succesiune în concurență cu descendenții, adică copii bărbatului, fie acești copii legitimi, legitimați sau adoptați, fie că ei sunt fructul ultimei căsătorii sau a unei căsătorii anterioare?

Art. 684, presupunând cazul unui singur descendent, dispune că partea văduvei în succesiune este de-a treia parte (în uzufruct), acest drept începând pentru ea dela încetarea uzufructului legal. Legea înlătură deci, pe cât se poate, concursul celor două uzufructe legale, care au o natură deosebită.

Ce trebuie însă să decidem atunci când, ca în speța judecată de tribunal, bărbatul a lăsat mai mulți descendenți? Deși legea este mută asupra acestei ipoteze, totuși tribunalul decide foarte bine că, în cazul de față, adică atunci când există mai mulți descendenți minori, cari devin majori rând pe rând, dreptul de uzufruct al mamei, izvorit din calitatea sa de văduvă săracă, începe a se exercita dela epoca încetării uzufructului legal, pe care văduva, în calitate de mamă, îl are asupra averii copilului celui mai mare, mărindu-se în mod succesiv, așa că la încetarea uzufructului legal asupra averii copilului celui mai mic, dreptul de uzufruct conferit de art. 684 c. civil se exercită în întregimea lui.

Această soluție interpretează și completează legea în mod nu se poate mai juridic. Ea este foarte clar expusă, și sentința tribunalului va fi, de bună seamă, invocată ca precedent în cazurile similare. De aceea o recomandăm cu tot dinadinsul magistraților și avocaților.

D. Alexandresco

Iași — 1 Ianuarie 1921

1) Vezi tom. III menționat, p. 206, nota 2 și tom. VIII, partea 1, p. 598, nota 1, etc.

2) Cpr. C. Craiova «Pagini juridice» din 1915, No. 137, p. 1085, 1086. Vezi și Cas. S. I. «Jurisprudența rom.» din 1915, No. 18, p. 279. Mai vezi tom. III, partea II al Coment. noastre, p. 208, 209 și tom. VIII, partea 1, p. 509, adnotam, etc.

3) Vezi asupra acestui text Unger, Das österreichische Erbrecht systematisch dargestellt § 77, p. 328 nota 7 și § 80, pag. 337 nota 1.

JURISPRUDENȚA STRĂINĂ

CATAȚIA FRANCEZA, 24 Nov. 1914

DOTĂ.—INALIENABILITATE.—INSTITUȚIE CONTRACTUALĂ.—ACȚIUNE ÎN NULITATE.—ART. 1682 ȘI 1550 C. CIV. FR. (ART. 933 ȘI 1255 C. CIV. ROM).

Instituția contractuală făcută de o femeie măritată sub regimul dotal în profitul altor persoane decât copiii săi, e nulă în cece privește imobilele dotale.

Dreptul recunoscut femeii de art. 1255 c. civ., de-a cere, după desfacerea căsătoriei, revocarea actelor care constituie o înstrăinare prohibită a dotei, este un drept pecuniar, care face parte integrantă din patrimoniul său, și care nu e legat exclusiv de persoana sa, (art. 974 c. civ.)

Sirey, 1920, 1. 249.

Vezi în ce privește existența instituțiilor contractuale în dreptul nostru, D. Alexandresco, t. IV, p. I, pag. 681, 683.

Orarul Judecătoresc

În urma dispoziției luate de d-l Ministru al Justiției, la Tribunalul Ilfova intrat în vigoare în nou orar judecătoresc.

Eată comunicarea făcută Primului Președinte cu privire la punerea în aplicare a acestei dispozițiuni:
Domnule Prim-Președinte,

Procesele pendinte la secțiile civile corecționale dela tribunalul Ilfov, au ajuns la un număr considerabil, așa încât figurează pe listele unei singure secții până la 100 procese pe zi. Din acestea foarte puține se întârșează la termen și cele mai multe se amână reiterat în prejudiciul părților și a unei bune administrațiuni a justiției. Procese mari, care rămân mai totdeauna în continuare, și procesele urgente ocupă cele mai multe ședințe în întregime, iar celelalte procese se amână în continuu spre disperarea justițabiilor, cărora li se impută încrederea în justiție.

Fată cu această stare de lucruri intolerabilă, am dispus prin deciziunea No. 5591 din 8 Februarie curent, publicată în Monitorul Oficial No. 245 din 9 Februarie 1921, ca la cele 4 secțiuni civilo-corecționale ale tribunalului Ilfov, să funcționeze în fiecare

zi un al doilea complet care să țină ședințe, în intervalul dela 1 Octombrie până la 1 Aprilie, dela ora 9½ dimineața până la ora 1 p. m., și în intervalul dela 1 Aprilie până la 1 Octombrie dela ora 3½ p. m. până la 7 p. m..

Infînțarea acestui al doilea complet fiind făcută în scopul de a se evita pe viitor amânarea proceselor din cauza continuărilor și proceselor urgente, este necesar ca acest complet suplimentar să funcționeze chiar de acum, judecând mai cu seamă continuările și procesele urgente.

În acest mod continuările se pot fixa a doua zi, sau la o zi mai apropiată, în loc de a se fixa, cum se face acum, la intervale foarte depărtate de prima ședință, ceea ce ridică orice interes conoluziunilor puse la început care se pierd din memorie, așa că repetirile pledoariilor devin necesare, făcând să se piardă un timp prețios pentru magistrați și avocați.

Pentru ca infînțarea acestui al doilea complet să și producă rezultatul dorit de a se micșora stocul de procese și a se da o justiție mai bună și mai promptă, este evident că atât d-nii magistrați cât și personalul grefelor trebuie să arăte un devotament deosebit pentru îndeplinirea datoriilor.

În conferința ce am avut la Minister cu D-v și D-nii președinți dela secțiile respective, după ce am examinat împreună toate fețele acestei chestiuni, m'ați asigurat că noile dispozițiuni se vor aplica cu exactitate ca să putem ajunge la o mai bună regulă în distribuțiunea justiției. Am luat act cu plăcere de aceste asigurări și avem toată speranța că ele vor fi realizate.

Concursul avocaților este necesar ca să se dea o bună justiție. De aceea în fixarea termenelor trebuie să țineți cont de înlesnirile legitime de care d-nii avocați au necesitate pentru îndeplinirea oficiului profesional, așa că, deși este de dorit ca procesele în continuare să se amâne la un termen scurt, ședințele viitoare însă se vor fixa și mai târziu dacă astfel convine, d-lor avocați care pledează în proces.

Terminând aceste explicațiuni, facem un apel călduros la toți d-nii magistrați și avocați precum și la personalul greii ca să dea tot concursul pentru exacta aplicare a acestor măsuri, luate în interesul justiției.

Ministru M. Antonescu

Director-General A. D. Tacu